

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<p>Előfizetési díj: Egész évre 4 frt. Félévre 2 „ Negyedévre 1 „</p>	<p>A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.</p>	<p>A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnoknál —, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.</p>
---	---	---

Az erd. kath. status autonomiája.

— Folytatás. —

Szabad-e ez állapotot („büszkének szeretem látni a spanyolt“) továbbra is megtűrni, kérdezi cikk-írónk és azt mondja, hogy a tanügynek, különösen pedig a középiskolai tanügynek rendeztetését illetőleg nem lehet helye az opportunítási tekintetből való késlekedésnek.

Vannak, kik az autonom középiskolákról azt mondják, hogy azok immár elavult intézetek, melyek a múltban megfeleltek bizonyos hivatásoknak; de ma már inkább akadályára vannak az államnak, mely e téren is a kulturális egység megvalósítására törekszik.

Mások az elvi kérdések mellőzésével, a felekezeti középiskolák szegénységére, az államiak gazdagabb felszerelésére és tanáraik biztosított anyagi ellátására hivatkozván, folyton azt hangoztatják, hogy a felekezeti középiskolák kulturális hivatásuk mai színvonalára fel nem emelkedhetnek, és ezért, de még azért is, mert az önzetlen lelkesedés azon eszményi erejére, mely a múltban ez iskolákat létrehozta és fentartásukat biztosította, (szerintök) többé nem számíthatni, azt követelik, hogy e középiskolák az államnak átadassanak. De mi ezekkel szemben azt mondjuk, hogy az autonom középiskolák még mindig fontos kulturális tényezők és ezután talán még inkább azok lesznek.

Azonban, míg ezt röviden megokolnók, azt kérdezzük, helyes-e oly középiskolák rovására, melyeknek — miként Lubrich*), legjelesbb tanférfaik egyike a „Katholikus Szemle“ című folyóiratban oly szépen kimutatta — kétezer éves mult-

*) A sok ánkettezés, bizottságtartás és véleményadás alkalmával a jeles tanférfa és társai mellőzésén valóban csodálkozni lehet. Vagy talán az illető miniszterium körében még mindig azon régi meggyőződés járja, hogy Magyarországon a szolgabíró mindenhez ért?

jok van, az állami középiskolák alig husz éves, tökéletlen, folytonos kísérletezéseknek alávetett szervezetét mintaképül felmutatni?

De lássuk magát a földolgot. A középiskolák nagy fontosságát kiváltképen az képezi, hogy a nemzet értelmisége, tehát a társadalom azon rétege kerül ki belőlük, mely a társadalmi szellemet irányítja. Minthogy pedig — amint lelkes költőnk is mondja — minden ország talpköve és támasza a tiszta erkölcs-középiskoláinkban a vallás és erkölcsoktatás és az ezek alapján eszközölt nevelés felette nagy, sőt mondhatni a legnagyobb fontosságúvá válik, és így az autonom középiskolák valóban kulturális tényezők, melyeknek beszüntetése vagy csak csönkítése is magának a társadalomnak nagy kárára volna, mint-hogy meggyöngitené vagy legalább nagy mértékben megingatná a társadalom alapját és veszélyeztetné keresztény jellegét, mi a civilizáció idáig nyert vívmányainak elpusztulására és így ázsiai állapotokra vezetne.

Az anyagi hasznok, miket sokan attól várnak, ha az állam venné át a középiskolákat, jóvá nem tehetik azon kulturális károkat, melyek különben a társadalmat fenyegetnék, s azon eredmény, melylyel a kulturális egység érvényesítését, a divergáló elemek fékentangását illetőleg a középiskolák teljes álamosításától remélnék, mindig illuzoriusnak fog maradni. Ugyanis:

Az állam kormánya már azon körülménynél fogva is, hogy majd ennek, majd annak a pártnak a kezébe kerül, állandó jelleggel bíró elvet nem képviselhet, és így azon befolyás, melyet a kulturális intézetekre gyakorol, azon esetben, ha ezek egészen és mindenben tőle függnek, nagyon károsná válhatik a társadalomra nézve.

De ezen felül van még egy sokkal nevezetesebb, mondhatni döntő érv, mely elvitázhatlanul azt bizo-

nyitja, hogy az autonóm középiskolák még mindig és talán most még inkább, mint idáig, fontos kulturális tényezők.

Tudjuk, hogy az 1848-ban hozott vallásügyi törvények, kimondván a bevett vallások teljes egyenlőségét, igen hajlandóvá teszik az egymást felváltó kormányokat, nem arra, hogy a bevett hitvallások irányában egyformán igazságosak legyenek, hanem arra, hogy minden bevett hitvalláson felülemelkedve mindegyik iránt közömbösök legyenek. Ez pedig nagy veszélyt rejt magában hazánkra nézve, mert arra vezet, hogy keresztény alapja megérintettség, keresztény jellege eltöröltessék. Vagy nem látjuk-e hogy eddigi kormányaink tultevén magukat a törvény azon nyilván hangsúlyozott intencióján, miszerint rendelkezései csupán a bevett hitvallásokra vonatkoznak, az anabaptistákat és nazarenusokat is országukban megtűrjük és így a nemzet testén a hitújítás által ejtett sebeket ujjakkal tetéztetni engedjük? Ezen a bajon segíteni korunkban különösen az autonóm középiskolák feladata; amelyek saját hitvallásuk szellemében nevelvén növendékeiket, a haza keresztény jellegét is megvédik.

Az autonóm középiskolák e nevezetes feladatát annál inkább kell hangsúlyoznunk, minthogy már is találkoznak, mint például maga czikkirő is, kik azt állítván, hogy az egyházi élet az állami élettől többé-kevésbé külön világot alkothat, a melynek életfolyamata és céljai iránt az állam kisebb-nagyobb mértékben közönyös lehet, kaput kezdenek nyitni hazánkban is a radikalismus azon tanának, mely az állam és egyháznak egymástól való elválasztását hirdeti és egyenesen a kereszténység elszigetelését, a közéletből való száműzetését és így eltörlése kísérletét célozza, még pedig azon tetszetős frázis hangoztatásával, hogy mindez a teljes vallásszabadság behozatalának javára történék.

Hogy pedig az autonóm középiskolák azon fő feladatuk mellett, melyet fennebb jeleztiünk, a nemzeti és állami élcttel való kapcsolatot fentartani szintén feladatuknak tarták és tartják, s hogy kulturális feladatuknak megfelelnek, nincs miért hosszasan bizonyítsuk, elegendő bizonyosság a középiskolákról szóló 1883-ki törvény, mely az autonóm középiskoláknak állami segélyezését elrendeeli.

De e törvény egyszersmind hangos tanúsága azon mostoha bánásmódnak is, melyet az erdélyi katolikusoknak a kormány részéről tapasztalniok kell.

Első fájó sérelmök az, hogy míg azon pénzből, mely a róm. katolikusok adójából is kerül össze, a

többi hitvallásuk tetemes rendes évi segélyben részesülnek, az erdélyi katolikusok nagyon igénybe vett vallásalapjuk számára soha egy árva krajczárt sem valának szerencsések nyerhetni. Második sérelmük az, hogy midőn az 1883-ki törvényre való hivatkozással középiskoláik számára, hogy a folytonos kísérletezés követelte kiadásokat győzzék, segélyezést kértek, azok, kiknek e segélynek a törvény által kiszabott feltételek alatti megadhatása bizatott, azt csak úgy akarják megadni, ha az anyagi segítséget melynek nyújtásával az állam tizannyi költséget megtakarít — autonóm jogaik feladásával megvásárolják.

Harmadik sérelmök az, hogy az épen ez elhagyatottság láttára született és az egész megye részéről és különösen a statusgyűlés által nagy lelkesedéssel, egyhangulag elfogadott „Közjárulék“ czimű önmegadóztatási szervezet, melynek hasonmását ev. ref. atyánkfiai részére a kormány helybenhagyta, maig sem nyerhette meg a megerősítést, pedig sok bajon segíthetnének vele Erdély katolikusai.

Most, a választási korteskedések alkalmával történt ugyan, még pedig elég illetékes helyről említés arról, hogy az erdélyrészi katolikusok sérelmeit tekintetbe kellene venni; de vajjon biztosabbak lesznek-e ez ígéretek, mint az eddigiek?

E kitérés után, melyet korunk rohamosan fejlődő mozgalmi szükségessé tettek, immár hozzá láthatunk czáfoló és bíráló értekezésünk befejező részének megírásához.

Vége köv.

A méter-mértékek tanítása a népiskolában.

Hazánk törvényhozása 1874-ben a magyar korona országaiba a méter-mértékeket hozta be; de az új méter-rendszer, mely Európa más művelt államaiban már jóval azelőtt általános volt, náink csak 1876 január 1-én lépett érvénybe. Azóta már 16 év mult el, és ha ezen idő alatt a tanítók kellő gondot fordítottak volna annak tanítására, akkor bizonyára fényesebb siker koszoruzta volna fáradozásukat, mint a milyen jelenleg látszik.

Nincs szándékomban a tanító kartárs urak buzgalmét e téren kétségbe vonni, de saját szememmel látott megváltozásaim alapján mégis sajnálattal kell kijelentnem, hogy némely helyen az e téren látszó eredmény igen csekély mértékben elégíti ki a várakozást. Napjainkban pedig elkerülhetlenül szükséges a métermértékek tanítására kellő gondot fordítani, mert azon ember, ki a mértékeket nem tudja és nem ismeri, csaknem minden vásárlás alkalmával, — mely mértékek segélyével történik, — ki van téve a megalás és rászédés eshetőségének.

Ha pl. tekintjük a falusi lakosokat, akkor tapasztalni fogjuk, hogy azok nagyon keveset értenek a méter-mérté-

kekhez, minek egyik oka az, hogy régebb mértékeink megváltozása után az emberek ugyyszólva zavarba jöttek a mértékek fogalmával s így ennek nem tudása miatt gyakran megesalják az ilyen embereket, mint azon szolgálót, kit gazdája vásárolni küldött és ő a kereskedőtől 3 kgr. olaj és 4 méter nadrágszövet helyett 4 méter olajat és 3 kgr. nadrágnak valót kért.

Azt hiszem tehát, hogy mindenesetre a népiskolának kell a mértékek tanításának földadatát megoldania, s éppen azért ez ismeret tanítása terén is a tanítóknak nagyobb buzgóságot kellene kifejteni, mint a milyent némelyek kifejtettek és jelenleg is kifejtenek; mert ha majd tanítványaik felnőnek és az élet nehézségeit megismerik, legalább azon családoknak, kik napjainkban elég számosak, nem lesznek a méter mértékek nemtudása miatt kitéve.

Ami a városi gyermekeket illeti, azok már e téren is valamivel előre haladottabbak mint a falusiak; de ma még ezekről sem mondhatnám el, hogy a méter-mértékek ismeretének teljes birtokában vannak.

Az igaz ugyan, hogy a városi gyermekeknek inkább van alkalmuk a mértékeket megtanulniok, mert igen soknak már szülőik is teljesen ismerik a méter rendszert; de különben is a városi gyermekeknek, mivel szülőik kereskedők, iparosok, hivatalnokok vagy más tudományos pályán működők gyakorlat és látás folytán inkább van alkalmuk elsajátítani a mértékek ismeretét. — De nem így van ez a falusiaknál, mert némely falusi gyerek talán soha sem látott egyébkor a méter-mértékekből egyet sem, csak mikor az apja vagy anyja kereskedésbe küldte valamiért; de ő akkor sem sokat tördölt azzal, hogy vajjon mi lehet az, a mivel ott neki mérnek! . . .

Már régen elmúlt az az idő, mikor az emberek Isten félelmetől áthatva világért sem esalták volna meg egymást. A régi emberek nagyon sokat adtak a becsületre és arra, hogy: „A minő mértékkel mérsz az embereknek, neked is hasonló mértékkel fizetnek.” — Ma már csak azt nem esalják meg, a kit nem lehet, mert talán ő maga is jól ismeri a különböző mértékeket.

Arra nézve, hogy a méter mértékek tanításánál a népiskolában kellő eredményt mutathassunk föl, szükséges mindenek előtt, hogy a mértékek az iskolának tulajdonában természetileg is meg legyenek, mert csak szemlélés útján szereshetnek a különböző mértékekről világos fogalmat a gyermekek. — De ha valóságban nincsenek is meg a mértékek, szükséges, hogy legalább azoknak élethű rajzai ne hiányozzanak a népiskolából. E czélra a magas kormány által vannak is kiadva a falitáblák a méter-mértékek tanítására.

A mi pedig a népiskola növendékeinek a méter mértékekre való oktatását illeti, e czélra nincsenek külön órák kijelölve és nem is szükséges, hanem a számtani oktatással kapcsolatban tárgyalatnak a mértékek a szerint, mint a népiskola köre engedi. Mert pl. osztatlan népiskolában nem lehet azt oly hamar megtanítani mint ott, hol minden osztálynak külön terme és külön tanítója van. A magas kormány, vala mint a nagyméltóságu püspöki kar által kiadott tanterv értelmében, a mértékek tanítását a népiskola 4 alsó osztályában be kell fejezni; így tehát az V és VI-ik osztályok növendékei az ezen osztályok számtani tananyagával kapcsolatban, a méter mértékeknek a törtek alapján részekre osztá-

sát és átváltoztatását gyakorolják; de nézetem szerint osztatlan iskolában e meghatározás nem korlátozza a tanítót, hogy a méter-mértékek tanításában saját belátása szerint ne járjon el. — Osztatlan iskolában elegendő, ha a VI-ik osztály növendékeivel fejezi is be a méter-mértékek oktatását, mert ha ekkor jól tudja a gyermekek, akkor is el van érve a czél és a tanító eleget tett kötelességének.

A mi pedig a tananyagának az egyes osztályokban való fölosztását illeti, következőleg járhatunk el:

I. Az első osztályban a számok fogalmával kapcsolatban megismertetjük azon mértékeket, melyek a tanítandó számkör fogalmának mennyiségét túl nem haladják. Így pl. midőn az egyes szám fogalmát már ismerik a gyermekek, ezzel kapcsolatban megismertetjük az egy métert, valamint a litert és a kilogrammot is. — Mielőtt azonban a mértékeket tárgyalnók, szükség a gyermekeket a mérték szó fogalmával megismertetni, mert a 6--7 éves gyerekek, kik az elemi-iskola I. osztályába járnak, tulajdonképp még fogalommal sem igen bírnak arról, hogy mi is az a mérték?

A mérték szó fogalmát tehát szükség lesz előlegesen megismertetni, mit alkalmas kérdegetés által fejtünk ki a gyermekek előtt. Így pl. ilyforma kérdést tehetünk föl. — Ha édes anyád elmegy a kereskedésbe posztót vásárolni vajjon az a kereskedő az egész vég posztót odadja e anyádnak anélkül, hogy meg ne mérné? . . . Természetes, hogy nem adja oda, hanem nézzétek csak jól meg! egy ilyenforma rudat elővesz (a tanító a métert felmutatja) és aztán a posztót elnyújtja, a rudat rátezi és azzal olyan hosszúságu darabot, a milyent anyád kér, megmér ezen rúddal, s éppen azért ezt mértéknek nevezzük, mivel vele mérnek; még pedig ennek a neve méter.

Azután figyelmessé tesszük a tanulókat arra is, hogy a méterrel a tárgyaknak hosszúságát, mennyiségét vagy pedig nehézségét mérjük-e meg? Ezt is alkalmas kérdések által fejtjük ki. — A tanító pl. a gyermekek előtt megméri az iskolapad hosszát és megkérdezi a gyermekeket: Azt mértem-e meg, hogy milyen nehéz ez a pad? A gyermekek bizonyára elfogják találni, hogy a méter segítségével a padnak nem a nehézségét, hanem hosszúságát mértük meg. Megmondja a tanító, hogy a méter azért, mivel a tárgyak hosszúságának megmérésére használtatik: hossz mérték.

Ilyen forma előfogalmak után ismerteti a litert és a kilogrammot is, s ezeknél is kifejti az űr és súly mérték, szónak fogalmát. — Azután a mint a számok tanításával előbbre haladunk, méter mértékekkel is gyakoroljuk ugyanazt fejből, a mit elvont számokkal. Hagyjunk egyes gyakorlati földadatokat, melyben méter mértékekkel is kelljen számolni a növendékeknek. — Midőn a tizes szám fogalmát tanítjuk, ezzel kapcsolatban megmagyarázzuk, hogy egy méterben van 10 deciméter, 1 literben 10 decziliter, 10 gramm teszen 1 dekagrammot, 10 dekagramm 1 hektogrammot, 10 hektogramm egy kilogrammot. Midőn a négy alapműveletet a tízig való számkörben tanítjuk, ezekkel kapcsolatban mérték segítségével is gyakoroljuk azokat, csakhogyszeretesen fejből. Mintán az I-ső osztályban a mennyiségtanból az 1—10-ig, legfőbb 20 vagy 30-ig terjedő számkör tanítandó, azért e számkör tanításának elvégzésével a méter-mértékek tanítása is befejeződik. Az pedig az előbbiek alapján önként következik, hogy a mint a számok tanításával tizen fölül haladunk, a négy

alaptüveletet mértékek segélyével is gyakoroljuk, földadatokat hagyunk és a tanultakat elvontan is összefoglaltatjuk.

— Folyt. köv. —

A farkas és a bárány.

— Aesopi mese. —

*Sompolygott a farkas erre-arra,
Nagy étódogy miatt a száját nyalva;
Végre egy bárányóhoz ért, — ándve
Azt előle nagy gonddal zárták be,
Igy csak kiáltva szólt be hozzája:
„Hugocskám, alázatos szolgája!
Nemde megengedi, szeretettem,
Hogy önnél tiszteltem tehessem?“
„De ki van ott kiűn?“ kérdi a gyapjas,
„Én, Csontrapogtató, — mond a farkas —
Alázatos, kész szolgája, a ki
Vágyám hódolatom bemutatni.“
„Csontrapogtató ur, — mond gyapjaska, —
Udvariasságát hagyja abba;
Csak szegény, együgyű a mi népünk,
Uri komplimentet mi nem értünk;
Sőt örünk figyelmeztet naponta,
Hogy sohase hallgassunk azokra,
A kik mindennek, — legyen az bárki,
Örökös alázatos szolgái.“*

*Hízolgókkal szemben okos légy te, —
Mézés szó után ne menj a lépre.*

Az oroszán és a nyul.

*„Légy igaz és kitől se félj aztán.“
Ekkép szólt a nyulhoz az oroszán.
„Az elsőt megteszem — volt a válasza
De tölem többet nem is kívánhatsz;
Mert, hogy félnem senkitől se kelljen,
Ahoz oroszánnak kéne lennem!“*

*Ki, a mit tehetett, mindent megtett,
Többet attól nem követelhettek.*

Bálinth Gyula.

Az egyenlőség.*)

(Az újkorban.)

Az újkor uralkodó eszméjeként hármat szokás közönségesen megjelölni: az egyenlőséget, szabadságot és testvériséget, melyeket noha együtt gyakrabban csak a nagy francia forradalom óta emlitenek, kétségtelenül már az újkor kezdé-

tétől fogva dagasztják az idők kebelét és vezetik a világ folyását.

Valójában azonban az újkornak csak egy uralkodó eszméje van: az egyenlőség mert a másik kettő nem egyéb, mint ez egynek logikai folyománya. Ha mindnyájan egyenlők vagyunk, egyiknek sincs joga lealjasító korlátok közé szorítani a másikat. Ez a szabadság. Ha mindnyájan egyenlők vagyunk, minthogy emberek vagyunk, testvérek is vagyunk. Ez a testvériség. Innen az az eszme, mely létrehozta a vallási forradalmat, megváltoztatta a társadalmak alakját, új világot gyűjtött a tudományok közé és a művészetek zászlaját új irányokban lobogtatta, az egyenlőség nagy eszméje volt.

Mindenki ezért harezóit az újkorban, mellette vagy elene. De bár ez eszme volt az evangéliumból az új századok evangéliuma, a küzdők a jelszót ezerféleképpen magyarázták.

Az egyenlőséget némelyek csak bizonyos dolgokra óhajtották volna kiterjeszteni. Így például a nemesek egyenlők óhajtottak lenni a királyokkal, de nem a parvenuk-ekkel. A paraszt egyenlő akart lenni az urral, de nem a koldussal. Mások ellenben az eszmét végső következetességgel óhajtották volna megvalósítani, és ezek elvégre is magával az életadó természettel kezdtek halálharezót, a természettel, mely egyenlőtlenül osztva szét adományait, alapjában rontja meg az emberi egyenlőséget.

A legtöbb író azt mondja, hogy a három közül a szabadság eszméje az, melyről legerősebbek az emberek közt a vélemények. Ez azonban korántsem felel meg a tényállásnak. A szabadságot illetően az írók megegyezésre jutni, mert különféleképp tartják egyenlőknek az embereket. Ha azt hiszem, hogy az egyik vér kékebb, mint a másik, az egyik embert jobb fából faragták, mint a másikat: akkor természetes, az arisztokracziának kiváltságokat adok, melyek míg a nemesség természetadta szabadságát kiterjesztik, szükségkép megszorítják a nem-nemesek szabadságait. Hasonlóképp ha azt hiszem, hogy a vagyonos vagy tanult ember előkelőbb tényező a társadalomban, mint a vagyontalan vagy tanulatlan, akkor megengedem, hogy az értelmiség csak egy évig katonáskodjék, a köznép pedig három évig és szigorúbb kenyéren. A szabadság korlátozása vagy kiterjesztése tehát egészen az egyenlőség fölfogásától függ és azon alapszik. Nemkülönbön a testvériség értelmezése is. Vagy úgy fogjuk föl, hogy az egyik elsőszülött, ez kapja tehát a hitbizományt, a család különös tisztelétének és szeretetének tárgya, vagy azt mondjuk, hogy mind egyenrangú testvérek és közösen osztoznak az apai örökön. A történelem kétségtelenül teszi okoskodásunk helyességét.

A tizenhatodik században így szóltak: esodálatos, miért tartja magát a pápa külön embernek nálunknál! Feleletül mélyen megalázták a Péter székét és kiléptek a csalhatatlanság iskolájából. Aztán a főpapokhoz fordultak. Sok gögös érsek, püspök, mért tartják ezek magukat jobb embereknek nálunknál! Válaszul lerombolták a székesegyházakban a főpapi székeket és a püspököket Rómába küldötték. Most a közönséges papokra került a sor. Ha a pápa nem jobb ember, mint mi, — szóltak, — és a patriárkák, érsekek és püspökök csak olyanok, mint mi, miért legyen jobb a közönséges pap vagy a barát? A dolog egyszerű és világos. Minek a pap, ha elég a prédikátor. És az egyszerű talárral már udvariatlanabban bántak el. Megborotválták fejüket és nyúzott

* Mutató szerzőnek „Bölesekedések“ című, sajtó alatt levő kötetéből.

bőrrel bocsátották útra hírvivőknek a római székhez. És ezzel teljes lett az egyenlőség a vallás dolgaiban.

A tizenhetedik század befejezte a tizenhatodik mozgalmait és készült a tizennyolcadiknak nagy eseményeire.

Ebben a században már így szóltak: ha a pápa, a püspök, a pap, a barát nem jobb ember, mint mi, miért legyen különb fából faragva a király, mikor az se nincs fölszentelve, se nem tudós, hozzá élvvadász és dölyfös. Ebben az okoskodásban osztozott a magas arisztokrácia is, mely szintén nem tudta megérteni, miért legyen különb a király nálánál. Szövetkezett tehát a királyság ellen. De a parvenuk, tovább menve, azt mondták: ha a király, a ki koronás fő, fölként uralkodó, nincs más husból és vérből, mint mi, mit akar ez a renyhé főnemesség. El ezekkel a püffeszkedő nagyurakkal, kik szívják a szegény nép vérért és használják igazságtalan kiváltságait.

És jött a nagy forradalom és elszöppörte a királyságot és vele együtt vérbé fojtotta a főnemesség kiváltságait.

Ekkor, mily bámulatos következetesség a dolgok menetében, Saint-Simon körülnézte az immáron tökéletesen egyforma hivatalos világon, azt kérdezte: miért jobb a gazdag a szegénynél? Miért születnek az egyik ember koldusnak, a másik Croesusnak? Meg kell szüntetni az örökölési jogot, mely különösen oka annak, hogy az emberek vagyoni viszonyait tekintve, oly távol állanak egymástól.

Proudhon a század közepén már tovább megy. Nemesak az örökösölési jogot kell megszüntetni, hanem az egyén tulajdonjogát is, mert akkor gyökeresen lehetetlenné lesz téve minden vagyoni egyenlőség.

Ma Franciaországban és Angliában a nőt, jogát tekintve egyenlővé akarják tenni a férfival.

Idáig jutottunk ma. Mi van még hátra?

A mult biztos vezérfonallal szolgál a jövőre nézve. Az emberek közt különbséget lehet tenni, tekintve őket, mint a vallási társaság tagjait. Ezt a különbséget lerontani így ekezett a tizenhatodik század. Másodszor különbséget lehet ember és ember közt tenni, mint az emberi társaság, a társadalom és állam tagjai között. Ezt támadta meg a francia forradalom, a születés elsősegéit tekintve. A vagyoni egyenlőséget megtámadta a szocializmus.

Hátra van még az egyenlőségnek két forrása: az egyén és a természet.

Az egyén hajlamai, viszonyai szerint különbséget tesz ember és ember között. Az ember szereti, tiszteli apját, engedelmeskedik neki. Nem bánik így egyidegennel. Vonzódik rokonaihoz. Szereti feleségét, áldoz gyermekeiért. Meg kell szüntetni tehát a családot és be kell hozni a nöközösséget. A szocialisták következetesen ezt is kimondták. De az egyén nemesak családi viszonyai alapján tesz különbséget embertársai közt, hajlamainál fogva is. Ezt az embert szereti, a másikat nem szereti, ezzel rokonszenvez, a másikat iránt ellenszenvet érez. A közéletben ma már ezt is méltán kárhoztatjuk, de nem kárhoztatta még senki a magánéletben. Ennek az elítélése tehát a jövő számára van fentartva, úgy hogy az egyéntől követelni fogják, hogy senkit se szeressen jobban a másiknál.

Aztán a jövő században a természet állítólagos igaztalanságait fogják megtámadni. Kivánni fogják, hogy minden ember a másikhoz tökéletesen hasonlónak születék. Tehát például, hogy mindenki egyenlően magas, barna legyen, szá-

bályos, ilyen vagy amolyan orral, szájjal. Mindenki egyenlően szép legyen. Kivánni fogják, hogy mindenki egészséges testtel jöjjön a világra és egyenlő tehetség legyen. E végre a házasság intézménye véguélkül való szabályozás, illetőleg tervek elé néz. És nem mondom, hogy a huszonegyedik században nem fog valaki azon a hőborton töprengeni, miként lehetne a nő és férfi közt minden különbséget megsemmisíteni.

Mily eredménytelenség fog tehát e százados küzdelem végzödni? Feleletül azt mondhatjuk, hogy bármily nagy dolgok legyenek is elrejtve az idő méhében, három század tanúsága bizony látszik mutatni, hogy csak az az egyenlőség létesül, mely az erkölcsi élet és a természet törvényeit számbavéve lehetséges. Természetellenes dolog nem fog létesülni, vagy ha létesül is, elenyészik; de az állam és a család a nélkül hogy megszűnnék, nagy változásokon fog még kétségkívül keresztülmenni.

Valóban a katolikus egyháznak, mely mint vallási társaság az egyenlőtlenségen alapszik, több híve van tényleg ma is, mint az egyenlőség alapján álló összes protestans felekezeteknek együttvéve.

A királyság és az arisztokrácia eszméjéből sok, igen sok a dolog a világ köztiszteletének tárgya ma is. Az igazság uralma örök, és a mi minden viszonyok közt igaz, az előbb vagy utóbb diadalra jut. A mi csak bizonyos viszonyok közt jó, annak nincs miért túlélni e viszonyokat. És a természet örök törvényei szerint nem is éli túl.

Minden küzdelem azonban, melyet az újkorban az egyenlőségért vívtak, a földolgot, a lényegét tekintve, bármit tüzött is ki ezéül, csak haszonnal járt. A katolikus egyház a protestantizmussal folytatott harczaiban megújult, kivette magából a rothadó részeket. A királyság, az arisztokrácia hatalmának korlátolása közjölétet teremtett. A játékonyság ügyét semmi sem mozdította elő annyira századunkban, mint a szociálisták iratai. A kik hittek az álprofétáknak az igazság öszönétől hajtva, siettek megosztani a tehetetlenekkel vagyonukat: a kik nem hittek, elémültek, látva mint mozdulnak meg az éhezö milliók és a pénz esengésével igyekeztek elnyomni a nyomor jajgatását. A tudósok elkezdtek foglalkozni szükölködökkel, és a boldogulásnak ezer új nemet állapították meg. Az a küzdelem, mely a jelenben a nőket egyenlősíteni törekszik — jogaikat tekintve — a férfiakkal, javára van a nő társadalmi állásának, ha nem is valósíthatja meg mindenben hőbortjait. Az egyenlőség termékeny eszme, mely virágokat fakaszt.

Az újkor egyenlőségért harczol és úgy látszik, hogy az emberek egykor oly egyenlök lesznek, a milyenek csak lehetnek. Csak a lehetetlenség nem fog megvalósulni.

Dr. Esterházy Sándor.

Kisebb közlemények.

— **Vidéki levél.** In cura animarum mérhetetlen horderejü dolgok jönnek elő, ha nemis mindennap, amelyeknél a gyakorlati élet azt mutatja: quot capita tot sensus.

Annál megdöbbenőbb e vélemény — s így a cselekvések különbözősége: minél fontosabb — mert százak lelkiüdvébe

vágó — dologról van szó. — A lelkipásztori fontos kötelek legsúlyosabbika — a felelősség miatt minden esetre in sede confessionali fordul elő s itt is a nagy bűnök, főleg a casus reservatusok érdemelnek különös figyelmet.

Szó van a püspöknök fentartott esetekről s főleg a haeresis externáról. Az együtt beszélgető 6 lelkipásztor közül 4 odanyilatkozik, hogy az erdélyi egyházmegyében minden iurisdictional bíró pap gaudet privilegio a töredeimes bűnösöket: in Festo SS. Nominis Jesu, Festo S. Nominis Mariae et in Coena Domini a püspöknök fentartott bűnöktől, s így etiam ab haeresi externa földoldozni. — A más kettő azon álláspontot védi, hogy a casibus reservatis s így etiam ab haeresi externa, „excepto articulo mortis“ csak is esetről esetre kért hatalommal lehet földoldozni az erdélyi egyházmegyében, annál is inkább, mivel napjainkban a teljes bücsűvel kitüntetett napokhoz kötött ilyenmü privilegiumról a theologián Erdélyben említés nem fordul elő, sem oly püspöki körlevelet nem ismer, legalább a fiatalabb generatio, amely bizonyos napokon ezt a privilegiumot általánosan megadná. — Pro et contra sok mindent elmondanak. Ez a pasztorális konferentiának gyakorlati haszna stb. Hivatkozás történiük a győri egyházmegyére, ahol egy az 1872 év január 22-én 12. sz. a. kibocsátott püspöki körlevél nemesak ünnepélyesen publikálja és autentikusan magyarázza az ott fentartott eseteket, hanem egyszersmind Jézus és Mária nevének ünnepén és octávján minden iurisdictional bíró megyei papnak privilegisált hatalmat ad a püspöknök fentartott bűnöktől való földoldozásra, a melyek közé tartozik etiam haeresis externa stb.

Hasonlót eselekszik a bécsi érsek 1876 ápril 30-án ugyszint az eichstädti püspök renek pásztori instrukceziójában hogy minden kétséget kizárjon ily fontos ügyben.

Az erdélyi egyházmegyében a püspöknök reselvalt bűnöket authentikusan magyarázó s azazoktól való földoldozásra bizonyos napokhoz kötötten, általánosan hatalmat engedélyező circularisra, legalább a közelebbi időből, nem emlékeztvén némileg megnyugtató hivatkozás történt az 1822 évben néhai Szepesy Ignác erd. püspök alatt tartott synodus statutumaira, amelyek kötelezők lennének e tekintetben mai nap is. — Ez argumentatio a privat conferentiát bevégezte e perczben, annélkül azonban, hogy az utóbbi álláspont védőit teljesen megnyugtatta volna. — A tisztának hitt dologban, — hogy t. i. ez idő szerint esetről-esetre hatalom kérendő ily vélemény kölömbőség merülvén föl: sietve kerestem föl a statuta dioecesanákat, miután meggyőződtem, hogy nevezett synodus statutumaira a theologia a közelebbi időben utalás nem történt.

Rövid fáradságom meglelt jutalmazva, mivel in Sectione 4 Partis II. §. 3. puncto c. : a raptu Virginis, incestu, procurato abortu, incendio malevole excitato, violatione Ecclesiae, voluntario homicidio Parentum percussione, magicis, et veneficis artibus, pecuniae et ponderum falsificatione : in Festo SS. Nominis Jesu et tota eius octava, Festo S. Nominis Mariae, in Coena Domini, et Festo S. Stephani, velut indulgentiarum diebus stb. az erd. egyházmegyében minden iurisdictional bíró papnak privilegisált hatalom adatik a földoldozásra, de fölkelte ketyelem el nem oszlott, mivel haeresis externáról említés nem tétetik, jöllehet ez ma casus reservatus, s jelen alkalommal a punctum quaestionis. Így lévén a dolog, mivel a rendelkezésemre álló eszközök nem oszlatták el

ketyelemet, azon hitben, hogy e kérdés talán mást is fog érdekelni, bátor vagyok a szerkesztő urat kérni: kegyeskedjék e hozzászólást váró sorokat a „Közművelődésben“ fölvenni az annyira ohajtandó tisztázás eszközlése végett.

Ez ügyben egyéb esetleges megjegyzéseimet ez alkalommal elhagyva kitünő tisztelettel vagyok stb. stb. X. *)

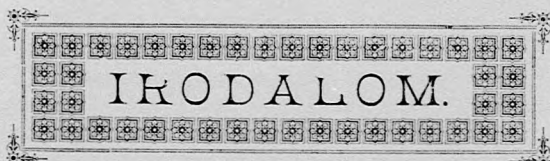
— **Szászsebes, 1892. februar hó 2-án.** Egy gyászbirról értesitem a „Közművelődés“ t. olvasóit. P. Leniger Liborius, ki Paderbornban született s kit a szt. Ferencz rend erdélyi provinciálisa ezéltt mintegy 4 évvel hívott Erdélybe, mivel a német ajku hívek számához mérten aránylag kevés nálunk a németül érteni és beszélni tudó pap, január hó 30-án a haldoklók szentségeinek buzgó felvétele után 60 éves korában az Urban esendesen elhunyt. Őt is az influenza s az ebből származott tüdőgyulladás vitte a sirba. Távol hazájától halt meg, — de oly földben nyugszik, melyet megszeretni és megbeesülni tanult s mely föld régi idők óta az idegeneknek is valóságos édes anyja. Szerette is a boldogult ezt a jó magyar hazát s annak fiait s ezen szeretetét vizsontszeretettel jutalmazta, mely kiválóan temetése alkalmával vált nyilvánvalóvá. Febr. hó 2-án adtuk át halandó részeit az azokat visszakövetelő anyaföldnek. Még a központból is jelentek meg szíves résztvevők u. m. Zlamál A., Dr. Balázs E., Fejér G. és P. Szeles A. urak. Alvinczről pedig P. Pucher A. jött el. Ily szép assistentia és csaknem egész Szászsebes részvétele mellett végezte a templomban a gyászszertartást a szintén gyengélkedő öreg P. Blága bácsi, ugyszintén a temetőben is, hová a nagyszámu templomi közönség is kijött. Egy végső fohász s bús dallamok mellett döbörögve hullottak a göröngyök az egyszerű koporsóra, mely egy nemzetiségileg idegen de minden nemes érzésben édes testvérünket rejti magában a feltámadás örök hajnaláig. Isten adjon neki örök nyugodalmat s lelke nyugodjék meg Megváltójában!

— **A brassói róm. kash. plebánia templom megnyitásához** ezimén olvastunk a „Kronstädter Zeitung“ f. é. 17, 18 és 19-ik számában három közleményt, melyekből — mivel egyházmegyei érdekü eseményt tárgyal, mit lapunknak magyar nyelven nem küldöttek be, a következőket közöljük. — 1891 évi augustus 14-e óta restaurálták a templomot, a melyben a munkálatok miatt isteni tisztelet nem volt tartható. A 8000 léleknél többet számláló hitközség tehát több mint 5 hónapon át a szt. Ferencz-rendiek aránylag kiesiny templomába járt. Végre f. h. 24 én benedikálták illő fényvel és lelkesedéssel a most már igazán gyönyörü templomot. Maga a templom szilárd és finom építészeti műizléssel emelt épület, melyben a román és goth izlés — ez utóbbi praedomináns — váltakozva fordul elő. 1781-ben épült, de a belső fölszerelés, festés, akustika stb. teljes elhanyagolásával. Az elhamarkodás nagyon meglátszott rajta. Több mint 100 évig volt ily állapotban, s ezen állapot a por, rongálás stb. által napról napra mind türhetetlenebbé vált. A buzgó hívek ezt már röstelni kezdték. Végre a mult év folyamán

*) Lapunk legközelebbi számában bővebben hozzászólunk e kérdéshez.
F. szerk.

vette az ügyet kezébe a brassói apát-plebános mélt. és ftdő Möller Ede ur, kinek e tekintetben leghivebb embere és valóságos jobb keze ft. Schwörer Sebestyén segéd-lelkész ur volt. Az ök lelkes felszólalásai s a buzgó hivek ritka áldozatkészsége lehetővé tették azt, hogy Brassó most oly remek templommal dicsekedhetik, melynek méltó párját Erdélyben hiába keressük. A templom belsejét Altenbuchner és Greiner (Budapestről) festették ki 7600 frtért. A sanctuarium plafondján két, a hajó plafondján három s a chorus feletti falon egy fresko van, melyek ugy felfogásra, mint kivitelre nézve művésziek és áhitatra gerjesztők. Ezeket Krüglerek ad, festő készítette. Maga az egész belseő oly gyönyörűen van kitéstve, hogy egy tekintélyes műértő megjegyzése szerint még Olaszországban sem találhatni jobbat. A főoltár kissé át van alakítva, a mellékoltárok pedig megújítva. Nagy mérvben tog a templom szépülni, ha minden felől szines ablakkal lesz ellátva. Eddig a sanctuariumbeli öt ablak szines, melyeknek küzbelsője Krisztus Urunkat, a más négy pedig egy oldalon szt. Lászlót és szt. Alajost, más oldalon pedig szt. Istvánt és paduai szt. Antal ábrázolja. Ezen ablakok Kratzmann budapesti híres műintézetében készültek s darabonként 500 frtba kerültek. A mi azonban leginkább meglep mindenkit, ez a Kupesay János hosszafalusi műfaragásztani tanár által készített szöszék, mely az Istenben boldogult Temesvári Katalin által hagyományozott összegből — 1000 frt készült. A szines ablakokat a brassói plebános és káplánjai, özv. László Maria urnó, Verzár István és Lukács, és özv. Broszek Regina urnó sajátjukból készítették, az ötödik többek adományainak eredménye. Lázár Gerő kereskedő pedig egy ritka szép bronz esillárt ajándékozott. Végül közli a „Kr. Z.“ az adományozók névsorát és az általuk adományozott összegeket, melyek a brassói hivek hit-buzgóságát és áldozatkészségét a legélénkebben illusztrálja. Joggal ékeskedik hát ezen felirat a restaurált templomban: „Aedes haec decorative restaurata anno 1891 favente eximia fidelium Coronensium munificentia“.

Mi, kiket az ily szép eredmény igazán meghatott, szívvel lélekkel mondunk köszönetet a brassói érdemdús apát-plebános urnak, Schwörer segéd lelkész urnak, a nemes hitközségnek s mindazoknak, kik az Isten házának ékessége iránti buzgóságtól áthatva siettek adományaikkal egy ily szent ügyet diadalra juttatni. Hirdesse hát sokáig a brassói templom Isten dicsőségét s a hivek áldozatkészségét, s legyen a mostani hitbuzgalom egy még szebb jövőnek előhírnöke. A hol ilyen pap s ilyen hivek vannak, ott szent vallásunk előbb vagy utóbb, — de teljes győzelmet arat. —

— **Megrendelési felhívás** ily czimű munkára: Compendium theologiae moralis. Ex auctoribus probatis in usum scholarum cleri junioris dioecesis Veszprémiensis concinavit: Desiderius Káuzli. Minden embernek szüksége van ugyan bizonyos fokú vallás-erkölcsi tudományra, hogy e szerint intézhesse földi életét s hogy ennek segélyével előké-

szíthesse lelki örök boldogságát: de legszükségesebb az erkölcs tan teljes és alapos ismerete mégis a papoknak, kikre Isten egyházának kormányzását, az emberiség lelki üdvének gondozását bízta. Isten szíve szerinti pap az erkölcs tan alapos ismerete nélkül nem is képzelhető. Jaj annak, ki e tudomány nélkül toladodik a szentélybe, mert a hivek ezereit rántja s viszi magával együtt az örök kárhozát örvényébe! Róla szól az Ur lelke Ozeás prófétánál: „Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi.“ (Osee 4.) Tehát nemcsak a papi műveltség, hanem a hívők lelki üdve is követeli, hogy az egyháziférfiu az erkölcs tudományban teljesen jártas legyen. „Numquid potest caecus caecum ducere? nonne ambo in foveam cadunt?“ (Luc. 6. 39.) Mivet tehát az erkölcs tan alapos ismerete életfeltét minden pap számára, mivel továbbá ezen tudomány legelőbnyire a tudós theologusok vaskos kötetekre terjedő munkáiban van letéve, azt hiszem nem végeztem fölösleges munkát, midőn papjainak vallás erkölcsi tudományáért és hiveinek lelki üdvéért lángoló apostoli szellemű Főpásztorom és Atyám határozottan kifejezett óhajára egy kisebbszerű katolikus erkölcs tan álitottam össze, mely egyrészt vezérfontalul szolgál hallgatóimnak erkölcs tan előadásaimnál, másrészt esetleg segédkönyvül szolgálhat már tényleg a lelkési pályán működő paptársaimnak is a kath. erkölcs tudomány elveinek alapos és könnyű elsajátításában, vagy azok időnkinti átismétlésében és alkalmazásában.

Munkám katholicizálásán és rövidségén kívül nem dicsekedhetik semmivel; legkevésbé igényli magának azonban az eredetiség dicsőségét. Jelesebb szerzőkből (Gury, Lehmkuhl, Müller, Palásthy, Sarra, Stapf) álitottam össze s főtörekvésem csakis az volt, hogy rövidsége daczára is magában foglaljon mindent, mit egy kath. papnak az erkölcs tanból okvetlenül tudnia kell.

A munka már megjelent (terjedelme XXII. 481 l.) s így azon kellemes helyzetben vagyok, hogy a megrendeléseknek azonnal eleget tehetek. Ara 3 frt. Kitünő tisztelettel: Veszprém, 1892. január 14. Káuzli Dezső, theol. tanár.

— **Dr. Esterházy Sándor**, kit lapunk sok olvasója ismer tehetséges irodalmi működéséből „Bölcselkedések“ czim alatt egy 16 ivre terjedő kötetet bocsát közre. Lapunk mai száma mutatványt közöl a február végén megjelenő műből. Már ezen mutatvány eléggé meggyőzhet mindenkit arról, hogy oly írónak terméke az, ki nem elvont böleleleti doktrinákat tárgyal, hanem az életnek s a társadalomnak legfontosabb kérdéseit fejtegeti finom felfogással és zamatos stíllel. S ha még hozzátesszük, hogy fiatal barátunkat tiszta kath. szellem és meggyőződés hatja át s hogy jog- és római bölelészettudor s máris jó hírnévnek örvendő író, — azt hisszük — több ajánlat felesleges. A mű előfizetési ára 2 frt, diszkötésben 3 frt. A megrendelések a szerző nevére Kolozsvár, kultorda-uteza 7 sz. vagy Ajtay K. Albert nyomdájába küldendők. Ismételten és a legmelegebben ajánljuk.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Kegyelmes főpásztorunk** f. hó 7-én fogja nt. Balázs Ferencz esik szent-miklósi káplánt, ki ob defectum aetatis másfél év óta diaconusi minőségben fungált, házi kápolnájában presbyterré fölszentelni.

— **Nagys. és ft. Dr. Tódor József** kanonok-
tor urat a csik-karzfalvi választókerület általános szótöbbség-
gel országgy. képviselőjévé választotta meg. Ő nagysága a
szabadelvi párthoz csatlakozott. Midőn érdemes személyét
a legőszintébb tisztelettel üdvözljük új és messze kiható
működési körében, egyuttal Isten áldását kérjük egyháznak
és hazánk javára irányuló munkálkodásáért!

— **† Soror Severin.** A ker. szeretetnek, hősiesség-
nek és önfeláldozásnak nemcsak a kereszténység első évszá-
zaiban dühöngött üldözések között voltak vértanui, hanem
vannak — hál' Istennek! — ma is. Hál' Istennek, mondjuk.
Hiszen ha a pallos által vagy máglyán elhalt vértanuk vére
Tertullian gyönyörű megjegyzése szerint a kereszténység
magva volt, úgy a kórházakban, börtönökben működő ir-
galmas nővérek önfeláldozása is a kereszténység magva, a
szeretetnek apotheozisa, Isten végtelen irgalmának megteste-
sült folytatása. A szeretet legyőzi a világot, olvassunk a Szent-
írásban. S ezen szeretet az, mely arra készíti a jámbor lelket,
hogy elhagyva atyját, anyját, hazáját — egy oly nemes munká-
nak szentelve egész életét, melyhez legalább is annyi hősi-
esség okvetlenül szükséges, mint a mennyi a hajdan-
kor szent martýrait a legiszonyubb kínok között is eltölté.
Működni minden földi jutalom, elismerés nélkül mindennemű
betegekkel telt kórházakban, — működni nem zúgolódva,
hanem bámulatraméltó türelemmel és szeretettel, — működni
nem egy-két évig, hanem hosszú éveken, egy egész életen
át a mai világban méltán csoda számba megy. S így mű-
ködött a helybeli irgalmas nővérek kórházában 12 éven át
Severin nővér. Hány meg hány beteg köszöni neki
életét, — hány család létét? S mi volt a jutalma? Gondos
ápolása közben az ő általa ápolott betegek mellett hunyt el.
Ott halt meg, a hol működött, küzdött és fáradozott. Mint
vitéz a harczerén esett el. S ha a hazáért elvértett katona
a haza vértanuja, akkor ő még nagyobb joggal az isteni és
felebaráti szeretetnek a martýra. Isten adja meg neki méltó
jutalmát! A boldogultról kiadott gyászjelentés így szól:
„Jézus, Mária, József, Paulai szent Vincze! Tetszett a Minden-
batónak szeretett nővérünket, Wetz el Severint, életének
46 ik évében a paulai szent Vinczéről nevezett irgalmas né-
nék társaságából folyó hó 2-án, éjjel 2 óraker kiszólitani,
miután szent hivatásában Istennek 15 évig hűségesen szol-
gált, melyből 12 évet mint betegápolónő a helybeli kórházban
működött. Aki mondá: „A mit cselekedtetek egynek fele-
barátotok közül az én nevemben, nekem cselekedtetek“, adja
meg neki az örökélet koronáját. Földi maradványai f. hó 4-én
d. e. 10 óraker fognak nyugalomra iétetni, — lelkéért az
engesztelő szent mise áldozat csütörtökön 8 óraker lesz az
Úrnak bemutatva. Ajánljuk lelkét ájtatos imáikba. R. I P.
A gyulafehérvári irgalmas nővérek.“

— **Nyilvános köszönet.** Kegyelmes főpásztorunk
Upra János tanítónak 15 frtot kegyeskedett adományozni,

mely adományért lapunk utján fejezi ki leghálásabb köszöne-
tét a segélyezett tanító.

— **A jelenlegi választások** most már kézzelfog-
ható világozással mutatják, hogy mily nehéz a kath. vallás
jogainak tisztelete számára még kath. keblekben is megtörni
a közöny jegét. A 900,000 és néhány tizezer választó közt az
ország összes lakosságának arányszámai szerint körülbelül
500,000 katolikus választó polgár van. Értelmes ember, aki
számba akar menni közölünk 9 millió kath. közül ez ország-
ban, ne esekélyebbet tüzzön ki élete ezéljával, mint azt, hogy
ez az 500,000 katolikus választó polgár élő hittel bír, tem-
plomba és szentségekhez járó tagja legyen az egyháznak. Akkor
nem kell majd jeget törni a hitközöny telében, hanem bőven le-
het a tiszta búzat aratni a forró nyár közepén. Erre óriás „ora
et labora“ szükséges résztlnkről, papság részéről. Vegyünk
példát a németországiak életéből. Ott nem volt nyugta a
lelkeseknek addig, míg a katolikus társulati élet és
sajtó a kath. vallású választókat $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, 1 milliónyi egy-
ségesen érző és harezoló hadsereggé nem tömörítette
össze. S a mit elértek, csak azáltal érthették el, hogy ott
a kath. sajtó megszünt kizárólagosan papi sajtó lenni és
régén — népsajtvá izmosodott fel. Mert tudni való, hogy
a németországi katolikus sajtónak együttvéve 1 millió
— nem olvasója csupán, — hanem előfizetője van már évek
óta. Mi vigyük fel legalább annyira, hogy a magyar kath.
sajtónak együttvéve 1 milliónak a fele, vagyis 500,000 előfize-
tője legyen. Ehhez napi és heti lapok (többes számban!) kel-
lenek a fővárosban és a vidéken, a melyeknek 30—40—50,000
előfizetője és háromszor annyi olvasója legyen külön-külön.
Akkor a katolicizmus ismét valóságos nagyhatalom lesz a
hazában; addig pedig csak czimzetes nagyhatalom marad.
Értsük meg az égen és a földön mutatkozó jeleket! A mos-
tani választások öröm és dicsőség helyett inkább szegýent
hoznak az országra. Eredmények pedig előreláthatólag heves
politikai viszályok lesznek, ha keseresebb bajok nem következ-
be a szenvedélyek tusáiban. Mily nyugodtan tekinthetnek ki a jö-
vőbe, ha 500,000 kath. választó a kath. hit által nyújtott fölény
birtokában egyszál ember gyanánt igyekeznek kiemelni az
ország szekerét abból a feneketlen homokból, a melyet úgy
neveznek, hogy országlási könyelműség, egyéni önzés és po-
litikai szenvedélyek vak tusája. Minden vallásfelekezeten levő
polgártársainak egyéniségét tiszteljük és becsüljük; de azt
másrésztől mindenki kénytelen belátni, hogy a kath. egyház
az ő 9 millió katolikus hívével, a legnagyobb egységesítő
erköles i intézmény és hatalom a hazában. Ennek az önérteté-
vel áldja meg az Isten Magyaror-zág 500,000 katolikus val-
lású választó polgárait a jövő választások idejeig! (R.)

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: ZLAMAL AGOST.
Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, KÓRÓDY PÉTER, VARGA SANDOR, VASS ALBERT.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárot